

Redacteur ESB
 m.dijkstra@sdu.nl

Gemiste kans

Op de derde dinsdag van september presenteerde het kabinet dit jaar een begroting, waarin het voorspelt dat het begrotingstekort in 2010 oploopt tot 6,2 procent. Dit lijkt een behoorlijk verschil met de vorige miljoenennota, die voor 2009 nog een overschot van 1,2 procent voorspelde, voor 2010 op een overschot van 0,9 procent uitkwam en vanaf 2011 mikte op een structureel overschot van een procent. In 2008 waren deze voorspelde overschotten al ingecalculleerd om uitgavenoverschrijdingen op de begroting te verantwoorden (De Kam, 2009), zodat deze overschrijdingen nu wat in de lucht komen te hangen.

Toch zit er achter het grote verschil in feitelijke voorspelde begrotingstekorten een achterliggende trend. Zo merkte Jacobs (2008) al op dat het begrotingsoverschot voor 2009 voor een groot deel was geflatteerd door gasbaten en een goede conjuncturele situatie. Wanneer hiervoor gecorrigeerd zou zijn, en gekeken werd naar het structurele robuuste tekort, dan kwam de voorspelling voor 2009 uit op een tekort van 2,1 procent. Dit betekent dus automatisch dat er ook in 2009 al een aanslag op de houdbaarheid van de overheidsfinanciën gedaan werd, die voor 2010 nog heviger wordt. De trend van een afnemende houdbaarheid van de overheidsfinanciën wordt hiermee doorgezet.

Het lijkt dus tijd voor maatregelen, en ideeën hiervoor liggen ook al klaar: in maart lekte een vertrouwelijk document uit met daarin mogelijke bezuinigingen, die door de commissie-Gerritse zijn onderzocht (de Volkskrant, 2009). De lijst met mogelijke bezuinigingen van de commissie liegt er niet om: aan bod komen onder andere politiek gevoelige onderwerpen als het afschaffen van de hypotheekrenteaftrek boven een miljoen euro, een verhoging van de AOW-leeftijd en verhoging van het collegegeld. Opgeteld komt het lijstje met twaalf maatregelen op een verbetering van de overheidsfinanciën van 5,25 procent per jaar.

Van de maatregelen die genoemd worden, is er tot nu toe eentje uitgevoerd, namelijk een afbouw van de overdraagbare heffingskorting, ook wel de aanrechtsubsidie genoemd. Deze zal tot aan 2023 elk jaar met zes procent afgebouwd worden. In de oorspronkelijke schatting levert dit een bezuiniging van 0,15 procent op, maar of dit gerealiseerd wordt, is de vraag. Door uitzonderingen die in de maatregel blijven bestaan, blijft ongeveer 93 procent van de groep die de korting ontvangt, buiten schot (CBS, 2009).

Wanneer het kabinet verder in wil grijpen, dan lijkt het moment nu, met de economische crisis, politiek-economisch opportuun. Een crisis leent zich voor het nemen van ingrijpende structurele maatregelen (Alesina *et al.*, 2006). En angst voor een electorale afstraffing hoeft niet uit te maken. Buti *et al.* (2008) laten zien dat er nauwelijks een relatie is tussen het doorvoeren van structurele hervormingen en herkozen worden: voor zowel een hervormer als een niet-hervormer is die kans ongeveer vijftig procent. Tot slot stelt de politiek-economische literatuur dat een links kabinet wellicht makkelijker draagvlak voor mogelijke bezuinigingen kan krijgen dan een rechts kabinet; ook wel het *Nixon goes to China*-effect genoemd (Cukierman en Tommasi, 1998): juist omdat linkse kabinetten niet willen bezuinigen, zal het publiek weten dat er echt een groot probleem is en willen bijdragen aan een oplossing. Het verbaast dan ook dat de crisis niet wordt gebruikt om stevige maatregelen te nemen. De noodzaak is er, de voorstellen liggen klaar en het moment lijkt opportuun. Wanneer de economie in 2010 weer aantrekt of in ieder geval minder krimpt (CPB, 2009) en noemereffecten het feitelijke begrotingstekort weer verkleinen, dan daalt waarschijnlijk ook het gevoel van urgentie. De kans om iets te doen aan de houdbaarheid van de overheidsfinanciën lijkt hiermee gemist.

LITERATUUR

- Alesina, A., S. Ardagna, F. Trebbi en L. Center (2006) *Who adjusts and when? On the political economy of reforms*. NBER werkdokument nr 12049. Washington D.C.: NBER.
- Buti, M., A. Turrini en P. van den Noord (2008) *Can governments implement structural reforms and yet be re-elected?* Voxeu. www.voxeu.org/index.php?q=node/1235.
- CBS (2009) *Steeds minder vrouwen ontvangen 'aanrechtsubsidie'*. CBS webmagazine, 2 september.
- CPB (2009) *Centraal Economisch Plan*. Den Haag: Centraal Planbureau.
- Cukierman, A. en M. Tommasi (1998) *When does it take a Nixon to go to China?* *American economic review*, 88(1), 180-197.
- De Volkskrant (2009) *Politiek dynamiet in lijstje-Gerritse*. 2 maart.
- Jacobs, B. (2008) *Houdbaarheid overheidsfinanciën verslechtert*. ESB, 4544(93), 586-588.
- Kam, C. de (2009) *Economie en overheidsfinanciën*. In: *Jaarboek overheidsfinanciën 2009*. Den Haag: Wim Drees Stichting.